

**PROKLETÍ
JANTAROVÉ
KOMNATY**

TOMÁŠ KOZÁK

**PROKLETÍ
JANTAROVÉ
KOMNATY**

NAKLADATELSTVÍ PLOT

PRAHA 2018

ÚVOD

Proces s obžalovanými ještě nezačal, mě bolely krční obratle, ale znehybňující bolest způsobená otokem, který tlačil na meziobratlové ploténky, pomalu ustupovala.

Z nemocnice mne propustili již před čtrnácti dny, přesto mě zdobil fixační límec. Poslední týden jsem trávil se svojí přítelkyní na chatě v nádherném prostředí šumavských hor v malebné vesnici, kde měl můj kamarád Horst své malé království v podobě dřevěné roubené chaty.

Chtěl jsem se vyhnout zájmu čmuchalů ze všemožných médií, která byla vděčná za jakýkoliv trhák, jen aby nemusela psát o známých osobnostech na dovolené. A tak celý proces hledání Jantarové komnaty se spoustou dobrodružství, nezodpovězených otázek a s několika mrtvými byl pro novináře opravdu nečekanou nabídkou horkého léta.

Při několika rozhovorech, které jsem musel poskytnout, abych uvedl některá fakta na pravou míru, jsem měl v kapse u kalhot kousek jantaru, který jsem novinářům ovšem nepřiznal. Občas jsem si na něj sáhl, abych se přesvědčil, že se celý příběh skutečně stal. Kdybych u sebe neměl kousek zlatavého kamene, vše by připomínalo příběh z pera Hanse Christiana Andersena.

Horst, podle bouchání dveří musel vstát brzo, tak kolem šesté hodiny. To my s Dianou jsme měli ještě půlnoc. Kolem deváté hodiny ranní zanechal práce v dílně a šel se převléci. Ze Šumavy jsme pak spolu jeli do slapské štoly, kde celý případ před měsícem vyvrcholil. Nebýt majora pražské kriminálky Petra Dvořáčka, který k mému velkému údivu dokázal ze služební pistole trefit na patnáct metrů průměrně velkou hlavu jednoho nepřijemného německého občana, tak bych tento příběh nikdy nemohl vyprávět.

S Horstem jsme nasedli do jeho čtyřkolky nivy, která zažila vrchol popularity na počátku osmdesátých let. Jen Dianu jsme nechali v chalupě. K celému dramatu hledání Jantarové komnaty náležela jen okrajově, i když v něm hrála nezastupitelnou roli. Cestou jsem si četl v tenounké knize od Waltera Brestona Judith, kterou přeložil můj kamarád Jarda Makovička a která v příběhu sehrála důležitou roli.

Major Dvořáček nám před zabetonováním vchodu do slapské šachty zprostředkoval její poslední prohlídku. Chtěli jsme se tam ještě podívat, než se uzavře vstup do bunkru, do kterého ústí.

Po cestě ze Šumavy na Slapy nás dostihl déšť. Po tříměsíčním horkém létu bylo už načase...

Za necelé tři hodiny jízdy jsme dojeli k ústí štoly.

Ale vše začalo úplně jinde a jindy.

KAPITOLA PRVNÍ

DOPIS

1

Parkoval jsem, když mi v kapse zazvonil telefon.

„Dobrý den, tady Miloš Pečenka, minulý týden jsme spolu mluvili ohledně toho obrazu.“

Lovil jsem v paměti. „Trochu se mi připomeňte, mám toho víc, obrazy prodávám i kupuji, takže mi pořád někdo volá. Spíš mi řekněte malíře.“

„Slavíček,“ odpověděl sebejistě.

„No vidíte, už si vzpomínám. A který, Honza nebo Tonda?“

„Prosím? Asi vám nerozumím...“

„Promiňte, to byl vtip. Samozřejmě, rád se podívám. Kde obraz máte? Přijedu za vámi, jestli nejste daleko od Prahy.“

Hlas v telefonu se suše pousmál: „Kdepak, od Prahy jsem jen kousek, bydlím na Žižkově. Roháčova ulice 2. Kdy by se vám to hodilo?“

Bylo mi to jedno. „Tak třeba dnes večer, kolem šesté hodiny?“

„Výborně, děkuji. Jo a je to čtvrté patro, bohužel bez výtahu.“

Vždycky když je to čtvrté patro a výš, je to bez výtahu.

2

V šest večer byl pařák hodný červencového dne. Stoupat po chladném kamenném schodišti se mi kupodivu zdálo příjemnější než se pachtit po špinavých rozpálených žižkovských ulicích. Pan

Pečenka mi otevřel v županu. Byl docela komunikativní a měl i příjemnější hlas, než jak se zdálo po telefonu.

„Tak se na ten obrázek pojd'te podívat, mám ho v obýváku. Ani se nemusíte zouvat.“

Skrz malou kuchyňku jsem viděl viset na stěně zátiší se čtyřmi jablky a karafou s vodou. Převládala klasická načervenalá až tmavě rudá barva. Jan Slavíček, rozměr tak dvacet čtyři na čtyřicet čtyři centimetrů.

„Ten je krásný, vid'te. Je to rarita, že? Slavíček!“

„Krásný je, pane Pečenka, to určitě.“ Nechtěl jsem ho zklamat. „Ale zase taková rarita to není.“

„Víte to určitě?“

„Vím. Slavíček takovýchto obrázků namaloval spousty. V podstatě nic jiného nemaloval, jen zátiší. Jablka, hrušky, švestky, někdy hrušky se švestkami. No a občas nějaké ten pomeranč nebo citron. A k tomu váza, karafa s vodou či vínem. To byl Jan Slavíček, asi se mu až tak nechtělo chodit po krásách přírody jako jeho otci. Ale abych mu nekřivdil, krajinky maloval taky.“

Podíval se na mě. „No to vám asi budu věřit, číslo na vás mi dal náš společný známý, že mi poradíte s prodejem. Jarda Makovička přece.“ Popošel od stěny. Teď by měl přijít dotaz na cenu. „A kolik si jako myslíte, že by mohl stát?“

„Víte, neznám důvod, proč ho prodáváte, obrazy mají svoji hodnotu, která se na rozdíl od hodnoty peněz zvyšuje. Ale to asi víte, nebudu vás poučovat.“

Přerušil mě: „Zůstal mi tady po jedné přítelkyni, nechci si ji připomínat. A jak sám vidíte, nejsem typ na obrazy.“ Porozhlédl jsem se po místnosti a dal mu za pravdu. Na stěnách byly dva trhací kalendáře, vyřezávané kukačky a pár osamělých skobiček po bůhvíčem. Celý byt vypadal nezabydleně a neútně.

„Já bych vám dal osmnáct až dvacet tisíc. Na aukci byste dostal víc, ale zaplatil byste dvacet procent z vydražené částky. Můžu si jej prohlédnout zblízka?“ Sundal jsem obraz ze stěny. „Víte, nevěřil byste, co je dneska falzifikátů. A zrovna tenhle Slavíček..., plagiátů je mnohem víc než originálů.“

Pan Pečenka se upřímně podivil. „To bych neřekl. Myslel jsem,

že se falšují jenom rubensové nebo picassové nebo ti, co malují Mony Lisy. Jak se tohle může někomu vyplatit, to nechápu.“

„Asi by vás překvapilo, jací patlalové se dnes falzifikují. No ale vraťme se k vašemu Slavíčkovi.“

Otočil jsem ho na rub a prohlédl si rám a natažení plátna. Zdál se být pravý. „Myslím, že je v pořádku.“

„Jak byste mi dal peníze?“ zeptal se nesměle.

„V hotovosti, nebo na účet. Podepsali bychom klasickou kupní smlouvu a já bych vám deponoval peníze.“

„Kdybychom se tedy dohodli, raději bych hotovost. Je to takové upřímnější.“

Souhlasil jsem.

„Jo, mám tu taky nějaké staré pohlednice, černobílé, a taky pár dopisů z války a tak. Mohl bych je k tomu obrazu přihodit.“

„Ne, ne, nezlobte se, zabývám se jenom obrazy. Tohle nedělám. Nevyznám se v obrazech, a ještě pohlednice...“

Smál se. „Tak tedy ty dopisy po vás pošlu panu Makovičkovi, ten sbírá všechno. No a kdybyste mi to dal v tý hotovosti, tak by to bylo takový poděkování pro něj, že mi vás dohodil.“

Podali jsme si ruce. „Helejte a ještě mi vysvětlete, jak jste říkal do toho telefonu ty dvě jména, Honza a Tonda, co to mělo být?“

„Honza je tady ten Jan, co si ho od vás ráno odnesu. A Tonda, to byl jeho táta, Antonín Slavíček, taky malíř. Jen o trochu lepší.“

„Aha.“

Druhý den jsem si po kamenném schodišti odnášel Slavíčka o rozměrech dvacet čtyři krát čtyřicet čtyři centimetrů. Pršelo a schodiště bylo vlhké, páchlo zatuchlinou a po mokřích psích chlupcích.

Za měsíc je aukce, musím jej co nejdřív přihlásit.

Ovšem, bude-li o Jana zájem.

3

Ještě ten den jsem nezapomněl zavolat Jardovi Makovičkovi a říci mu o jeho odměně ve formě starých dopisů a pohlednic od pana Pečenky.

„Od koho? Pečenky..., který to je?“

„Miloš Pečenka, koupil jsem od něj Slavíčka, dával si mu můj telefon.“

„No jo, tak to asi tak bude. Hele a jestli si udělal dobrej obchod, tak u tebe mám pivo. Ale to bys zaplatil stejně, nejsem na tom zrovna finančně dobře.“

To jsem s ním naprosto souhlasil. Znali jsme se od střední školy a peníze neměl nikdy. Sbíral známky, odznaky, pohlednice, dopisy a všelijaký jiný šunt, co si myslel, že prodá, ale nějak se mu to léty doma kupilo. Jinak se honosil doktorátem z filozofické fakulty, ale to mu nijak nepřirostlo k srdci. „Tak jo, Makovičko, skočíme večer na jedno. Já ti alespoň předám ty cennosti.“

Všichni, co ho dobře znali, ho oslovovali příjmením – Makovičko. Nesnášel ty Járy, Jardy, Slávky a další zdrobnělinky jména Jaroslav. Na Makovičku slyšel, to jméno se k němu i hodilo, dokonce jej nějakým způsobem i charakterově vystihovalo. Na škole mu jednou řekl učitel, že až jednou vospěje a bude se snažit najít zaměstnání, což je sice možné, ale málo pravděpodobné, místo zdouhavých a lživých dotazníků stačí, když napíše svoje jméno. Tím na sebe řekne vše.

Makovička přišel jako vždy přesně. Byl velmi dochvilný a nespolehlivost u druhých netoleroval.

Otřel si zapocené brejličky a napil se piva. Měl malý knírek, který si utíral, když nečistil svoje lenonky. Oboje čistil pečlivě a rituálně střídal pořadí. Knírek čistil prsty, brejličky malým hadříkem, který vždy zandal do pouzdra.

„Pivo dobrý, tak mi ukaž, cos mi přinesl hezkého.“

Podal jsem mu svazek zažloutlých pohlednic a pár dopisů.

Pohlednice rychle prolisoval, ale žádný překvapený obličej se nekonal. Dopisů bylo asi pět a do každého z nich nahlédl. „Jsou směřovaný z protektorátu do Německa. Vojáckové většinou píšou manželkám nebo děvčatům. Jo, když psaly ženský na frontu vojáčkům, občas se tam objevila i nějaká fotografie, aby milý nezapomněl. Dneska to je jednodušší, holka si ji vyfotí a pošle mobilem. Máš to naservírovaný do dvou minut.“ Dopil pivo a objednal další. „Dřív kvůli takový fotce musela do ateliéru, těch

bylo za války málo a ne všechny dělaly takový ty správný fotky, co chtěli vojákové. Fotky z některých německých ateliérů se dají prodat, ale není to žádná sláva.“

Ještě jsem se dozvěděl, jak si nějaká manželka německého důstojníka, který padl hned na začátku války, otevřela prosperující živnost. Našla si fotografa, ten jí nafotil pipinu stokrát jinak a ona ty fotky prodávala právě těm opuštěným německým ženám, které je posílaly těm svým do první linie. Různě si ji barvila, takže měla na výběr od zrzky přes černovlásku k blondýně. Vybrala si každá a nikde se nemusela svlíkat.

„Voni když byli ti chlapi v první linii v zákopech, tak stejně po třech dnech zapomněli, jak ta jeho vypadá. Všechno je relativní a smysl téměř celého života je skryt v představivosti.“

„Sice těm fotografiím nerozumím jako ty, ale máš pravdu.“

Seděli jsme na zahrádce a po celodenním dešti zase začal být pařák jako včera. Pivo vážně chutnalo.

Makovička měl už čtvrté, když si vzpomněl na Pečenku. „Jak si říkal, že se jmenuje, Miloš?“

Přikývl jsem. Vyndal mobil a začal prolisovávat. „Já ti tady, člověče, žádnýho Miloše Pečenku nemám. Hele a neslyšel si blbě? Nebyl to Miloš Čepelka?“

Zasmáli jsme se a už jsme tematiku pohlednic a Pečenky opustili.

4

Probudil jsem se před polednem. Slunce už zase páliło, svítilo přes okno, které jsem zapomněl v noci zakrýt žaluzií, bolela mě hlava a počítal jsem, kolik těch piv včera bylo. Nějak jsem se nemohl dopočítat. Udělal jsem si studenou vodu s citrónem, medem a spoustou ledu. To mě trochu probralo. Když jsem se vrátil z koupelny, všiml jsem si dvou nepřijatých hovorů, oba od Makovičky. Přemýšlel jsem, zdali si mám nejdřív usmažit vajíčka nebo mu zavolat. Ale dva hovory takhle rychle za sebou, to bylo něco neobvyklého. Zavolał jsem mu.

Musel mít telefon v ruce, jak rychle jej zvedl: „To je doba, než mi zavoláš.“ Za ta léta jsem poznal z jeho hlasu, že se stalo něco neobvyklého. „Hele, ty dopisy, jak si mi včera dal, co mi je poslal ten chlap, rozumíš, ten jeden dopis, to bys měl vědět, co je v něm napsaný.“ Mluvil překotně, takhle rozrušeného jsem ho slyšel naposledy při maturitě.

„Co tě takhle vykolejilo? Co tam může být tak závažného?“

„Měl bys raději přijet, nebudu ti to říkat po telefonu, víš, že to dneska skoro všechno odposlouchávají.“

„Neblbni, Makovičko, koho dneska může zajímat nějaký blábol ze sedmdesát let starého dopisu? A kdo by nás dva asi tak odposlouchával, ty vole?“

„Přijed' hned, neblbnu, uvidíš sám.“

Jak se později ukázalo, Makovička měl bohužel pravdu. Můj mobil byl v době našeho hovoru odposloucháván již téměř dva dny. A ani ve snu by mě nenapadlo, že mé hovory zaznamenávaly a nahrávaly dvě tajné složky nezávisle na sobě.

5

Rozloučil jsem se s myšlenkou na vajíčka, v rychlosti si namazal housku se salámem. V tom horku se mi nechtělo táhnout se půlkou Prahy tramvají, tak jsem si zavolal taxíka. U Makovičky jsem byl do necelé hodiny od našeho rozhovoru.

Bydlel sám v Dejvicích ve starém činžovním domě ve skoro stometrovém bytě.

Byt měl čtyři velké místnosti a kuchyň, ale vzhledem k nepořádku, který zde na první pohled panoval, by člověk kuchyň přehlédl. Všude podél zdí stály dřevěné police, ve kterých se kupily všemožné krabice, všelijak popsané, očíslované, a navíc ještě odlišené barevnými zvýrazňovači. V krabicích se skrývaly právě ty artefakty, které Makovička po léta sbíral, zaznamenával a pečlivě třídil. A snad taky občas něco z toho prodal. Do oka mi padly dva nápisy, které mi připadaly legrační: Rozbité oční protézy, foto Kampera a Čundrlík, ročník 22 a druhý Řez nití a vláknem

pod mikroskopem, 1931. To si opravdu nemohl nikdo koupit. V největší místnosti stály police i uprostřed. Při bližší prohlídce bytu návštěvník přišel na to, že vše má svůj řád a všechny archiválie jsou logicky tříděny a popsány. Makovička mi otevřel a hned mě odtáhl k velikému stolu pod oknem, kde měl vždy pečlivě rozložené věci, které právě studoval. Všiml jsem si fotografií ze včerejška, které patrně nebyly důležité, protože se ocitly na vrcholu velké, asi nezábavné hromady ležících na židli opodál. Dopisy měl vyndané na stole, jeden, asi ten důležitý, byl pod sklem. Makovička držel v ruce nějaké papíry. Pak jsem si uvědomil, že jsou to naskenované stránky dopisu.

„Tak co ses tam, proboha, dočetl, že takhle blázníš?“

„Sedni si, to uvidíš. Hned ti to přečtu. Něco vynechám, to nepodstatné, jsou toho skoro čtyři stránky. Píše to nějaký Hans Kaiser v roce 1944 manželce do Německa. Sloužil v protektorátu někde blízko Benešova, razítko útvaru Beneschau a podle všeho byl před válkou civilním povoláním statik, protože tady píše: *Statické výpočty jsem nemusel ani moc opravovat, pod architekturou a výkresy byl podepsaný Bert, což je záruka sama o sobě.* Hledal dál v textu. „Osobní věci, že se mu stýská a jak se těší na konec války a setkání s manželkou a synem číst nebudu. Tady dál: *během týdne dokončíme práci na bunkru, která i za těchto absurdních válečných podmínek byla velmi zajímavá.* Sleduješ to, už to začíná, stavba bunkru.“

Přerušil jsem ho: „Víš, kolik se za druhé světové války postavilo v protektorátu bunkrů? Tisíce a dodnes jich byl objeven zloemek. A taky už po nich nikdo nepátrá. Jsou zasypané, zavalené, nefunkční a nic v nich není.“

„To s tebou souhlasím. Ale po některých se pátrá dodnes. Poslouchej dál: *Stavba bude mít tak trochu civilní využití, to mě těší. Nebude sloužit pro vojáky, ale pro ukrytí památky, kterou sem v blízké době přemístí kolona vozidel. Bude to pro mne alespoň malé zadostiučinění, že jsem posloužil umění.* Sleduješ to?“

Napadla mě spousta světových malířů, zejména francouzští impresionisté, Monet, Degas, Renoir, Manet, ale především Holanďan Vincent van Gogh. Že si uříznuł ucho a bydlel na hromádce

s prostitutkou, co měla pět dětí, ví každý, ale že namaloval do svých třiceti sedmi let, kdy spáchal sebevraždu, téměř devět set pláten, to už laickou veřejnost tolik nezajímá. A kam se převážná část obrazů poděla? Kolik jen namaloval obrazů s motivem slunečnic... Nacisti během svých křížáckých tažení po Evropě naloupili tisíce obrazů starých mistrů. „No tak přečti konec, kde ten bunkr je a zajedeme si tam pro pár hezkých obrázků.“

„Ty nemáš v hlavě nic jiného než obrazy. Ale nebude to tak jednoduché. Dál píše, že přikládá plánek bunkru, aby si udělala představu, jak důmyslnou stavbu dokázal realizovat s pomocí vězňů.“

„No a byl tam ten plánek?“

Makovička si odkašlal. „Samozřejmě že ne. Ale máme další pokračování. Tady to je: *Plánek bunkru se štolou ti přikládám opravdu jen pro zajímavost a spíše pro našeho zvědavého syna. Je bezcenný, stejně v něm nejsou souřadnice.* Hele a teď dávej bacha, teď to přijde: *ale ty bys věděla, kde je v textu hledat, vid'?* Člověče, on jí z fronty vyzradil nacistický tajemství. Na to kdyby mu někdo přišel, tak dostane okamžitě kulku do hlavy.“

„Jestli byl nějaká vyšší šarže, tak těm dopisy necenzurovali,“ namítl jsem.

„Ale stejně, vždyť on jí poslal vlastně návod, jak se dostat k pokladu.“

„Těžko by ji naváděl, aby hledala uprostřed války. Nezapomeň, že nikdo nevěděl, kdy skončí. Mně ti to připadá spíše jako poselství do budoucnosti.“

„Může být. Ten člověk, co to psal, pravděpodobně tušil, že zemře, a nechtěl si to nechat pro sebe.“

Začalo mě to taky zajímat, opravdu se mohlo jednat o kulturní bohatství ve vzácných obrazech. Ale pořád jsem ještě nesdílel Makovičkovu vzrušení. „No dobře, máme dopis, víme o bunkru, ale nevíme, kde je. Máme vlastně jen dopis. Chybí plánec a v něm stejně nejsou souřadnice.“

„Jsou tu ještě další zajímavosti. Zmiňuje se o koloně vozidel, víš, kolik toho musí být? Kolona vozidel, ježišmarjá, to muselo být něco zatraceně velkého,“ celý hořel vzrušením.

Musel jsem ho uklidnit: „Neblbni, Makovička, takhle se nikam nedostaneme. Já, když dělám znalecký posudek na nějaký obraz, jestli je pravý nebo ne, tak musím postupovat logicky, emoce musí stranou.“

„Jo, jo. Teď ti ale přečtu tu největší bombu. Zmiňuje se tady o nějakém Bertovi a z druhé zmínky o něm vyplývá, že mu ten Bert přivezl z Německa od manželky dopis. Tady to, co máme, je vlastně odpověď.“ Makovička si začal čistit brejličky. „A tady na konci dopisu stojí černé na bílém: *A mimochodem, Bert mě svou přítomností zde velmi překvapil. Skoro víc než tehdy, když se z něj stal ministr.*“

Makovička si nasadil brýle a podíval se na mě.

Pomaloučku mi to začalo docházet. „Chceš mi říct, že nějaký říšský ministr přivezl během války dopis z Německa do protektorátu někde k Benešovu?“

„Jo, přesně tak.“

Natáhl jsem si nohy před židli a založil ruce za hlavu. „To mi bude asi chvíli trvat, než to vstřebám.“

„Mně to trvalo skoro hodinu.“

Makovička se velmi dobře připravil na otázku, kterou jsem mu musel položit: „A který ministr to byl? Bert? Nic mi to neříká.“

„Tak to mi trvalo skoro půl hodiny, než jsem na to přišel. A když jsem ministra našel, hned jsem ti zavolal.“ Brejličky dolů, budu si muset chvíli počkat.

„Žádný Bert samozřejmě za války ministr nebyl. Ale vzhledem k tomu, že o něm píše jako o dobrém projektantovi a architektovi a taky, že mu přivezl dopis, usoudil jsem, že to bude jeho kamarád. Takže Bert je jméno, ne příjmení. Ale Bert není spisovné. Už chápeš?“

Došlo mi to, ale nemohl jsem tomu uvěřit. „Spisovné je Albert. Ale nechce se mi věřit, že to může být pravda.“

„Přesně tak. A jediný člověk, který dělal během války ministra a jmenoval se Albert, byl Speer. Albert Speer, říšský ministr zbrojní výroby, Hitlerův oblíbenec.“

Uvědomil jsem si, že si Makovička dvakrát po sobě čistil brejličky a vynechal knír.

Oba jsme chvíli mlčeli.

„No a dál?“ zeptal jsem se suše.

„Jak dál?“

„Usuzuji, že bychom si to měli všechno nějak ověřit a začít pátrat po souvislostech. Souhlasíš se mnou?“

„Jo. A víš, co bych ověřil? Ten dopis, tím to všechno začalo. Co si takhle promluvit s tím Pečenkou, od kterého jsi koupil ten obraz? Já jsem si fakt nevzpomněl, že bych o něm někdy slyšel. Tak mu zavolej a uvidíme.“

Připadalo mi to logické. Vyndal jsem mobil a začal hledat jeho telefonní číslo. Uložil jsem si ho jako Slavíček Jan – Pečenka. Podle malířů se mi to lépe hledalo. Vyskočilo mi přes čtyřicet lidí, co začínali na Slavíček. Obrazů od Slavíčka mi prošlo rukama opravdu hodně. V telefonu se mi místo Pečenky ozval automat, že volané číslo neexistuje.

„A nespletl sis jméno? Zkus to znovu,“ nabádal mě Makovička.

Na třetí pokus byl výsledek pořád stejný. Číslo neexistovalo. „To není možný, když si s ním mluvil předevcírem.“

„Ano, a dokonce jsem mu jednou volal i já.“

„A nemá to jenom vypnutý?“

„To by se ozvalo, že je číslo momentálně nedostupné a ne, že neexistuje.“

„A víš, kde ho hledat?“

„Jo, vím, kde bydlí. Na Žižkově, byl jsem u něj doma.“

6

Za necelou půlhodinu jsme stoupali po schodišti, které jsem zdolával během tří dnů již potřetí.

„Je to ve čtvrtém patře, dveře hned za schodištěm.“ Makovička byl o čtyři schody přede mnou.

„Jsou to tyhle? Není tady vizitka.“

Vizitka tam musela být, to jsem si pamatoval, když jsem na Pečenku zvonil poprvé. Zazvonil a elektrický bzučák byl slyšet až na chodbu. Chvilí jsme postávali za dveřmi a zkoušeli zvonit, ale bez úspěchu.

„Asi není doma. Tak mu necháme vzkaz.“

To se mi nepozdávalo. „To bude na dlouho, taky se nemusí ozvat. Zkusíme zazvonit na souseda.“

Na chodbě byly čtvery dveře. Uspěli jsme na druhý pokus. Majitelka či nájemnice, starší žena, však dvěma neznámým chlapům neotevřela a bavila se s námi jen škvírou, kterou vymezovala délka bezpečnostního řetízku. Naštěstí byla sdílná. „Pečenka? To jméno jsem nikdy neslyšela, nic mi to neříká. Museli jste se splést, v tom bytě už dávno nikdo nebydlí.“

„Byl jsem u něj na návštěvě. Předevcírem, dokonce dvakrát po sobě. Taky jsem viděl jeho jméno napsané na vizitce na dveřích.“

Paní byla neoblomná: „Víte, já v tomhle domě bydlím skoro třicet let. Známe se tu skoro všichni navzájem, ale žádný Pečenka tu nikdy nebydlel.“

„A kdo v tom bytě tedy bydlí?“ zeptal jsem se.

„Ten je opuštěný od té doby, co má dům nového majitele. A to je dobrých patnáct let. Co pamatuji, bydlela tam jedna slečna, ale ta se odstěhovala někam do zahraničí, a to už je taky hezká řádka let.“

Nechtělo se mi vzdát pátrání tak rychle. „A opravdu si nevzpomenete, že byste tu někoho v poslední době viděla?“

„Občas se tam někdo mihl, třeba jen přespat. Na chodbě nelze přehlédnout, když potkáte někoho cizího.“ Paní se také začala zajímat: „A vy jste policajti, že se takhle vpytáváte?“

„Kdepak, jen jsme pana Pečenku hledali, chtěli jsme mu poděkovat za nějaké fotografie,“ vysvětlil jí poněkud nepřesvědčivě Makovička.

„A že se nezeptáte paní Hrdličkové, ta má na starost správu baráku.“

„A nevíte, kde bychom ji našli?“ zeptal jsem se.

„V prvním patře. Ale těžko ji v tuhle hodinu zastihnete.“

Poděkovali jsme za informace. „No vidíš, jak nám to krásně jde,“ zhodnotil Makovička, když jsme sestupovali do prvního patra.

Byt s vizitkou *Hrdličkovi – správa domu*, jsme našli hned. Paní správčová doma opravdu nebyla, otevřel nám její manžel. „Jestli potřebujete něco ohledně odečtů, to musíte počkat na ni.“

Podpisy a razítka, všechno jistí ona. Vráťí se, ale až tak po páté hodině.“

„Ne, jen jsme se chtěli zeptat na jeden z bytů.“

„Máte zájem si ho pronajmout? To asi těžko pánové, všechny byty jsou obsazené. A že by se nějaký uvolnil, tak o tom bych určitě musel něco vědět.“ Změřil si nás přísným pohledem, kterým jasně naznačil, že od něj žádné informace nedostaneme. „A o který byt se jedná?“

„Ten ve čtvrtém patře, hned za schody po pravé straně.“

„Jak jsem vám řekl, všechny byty jsou plné. Až budete vycházet z domu, můžete si napsat číslo na moji manželku, visí na tabuli. To je oficiální, na to máte nárok,“ zakončil s námi krátký rozhovor.

Číslo jsme si samozřejmě poznamenali, i když nám bylo do předu jasné, že paní Hrdličková nebude o moc sdílnější než její manžel.

Protože jsem měl na dnešek naplánovanou jinou práci, musel jsem se s Makovičkou před domem rozloučit.

„Já pojedu domů, ještě se mrknu na ten dopis. Třeba se z něj něco dozvíme.“

Rozloučili jsme se.

7

Já jsem jel do jedné vily na Hanspaulku, kde jsem za přítomnosti majitele dělal již téměř čtrnáct dní znalecký posudek na šest obrazů od různých autorů. Pán měl doma poměrně kvalitní sbírku, ale těchto několika vybraných obrazů se chtěl zbavit, proto potřeboval posudek. „Tak vás opět rád vidím, pane Kozáku, dáme si kávičku?“ Chodil jsem tam každý druhý den, takže jsme se již sblížili. Vždycky uvařil kávu, sedl si a pozoroval mne u jednotlivých obrazů, jak fotím, zapisuji detaily poškození a celkového stavu. Byl učitelem na gymnáziu a hezky se s ním povídalo. „Dneska vás zklam, pane profesore, mám ještě nějakou práci. Přihodila se mi navíc taková příhoda s dopisem.“

„Aha, tak to nebudu zdržovat. A do kterého se pustíte dneska?“

Chybělo mi posoudit ještě dva obrazy, jeden od Jaroslava Šetelíka a druhý byl Ota Bubeníček. Šetelíka jsem dělal vždycky velmi rád, byl to můj oblíbený malíř. Snad právě proto, že jsem se narodil a bydlel v centru Prahy, mi Šetelík přirostl tolik k srdci. Nemaloval nic jiného než Prahu, samá velká plátna, vždycky tak o rozměrech nejméně osmdesát centimetrů na sto dvacet. Jeho barvy byly perfektní, linie a křivky domů dokonalé, a když jste se na obraz dívali z patřičné vzdálenosti, viděli jste skutečnou Prahu.

„Tenhle váš Šetelík má nádherný rám. On ho tedy má skoro každý jeho obraz, ale tenhle je opravdu prvotřídní. A navíc ve skvělém stavu, zrovna tak jako obraz.“

Vzal jsem lupu a začal si prohlížet obrysy Hradčan a přilehlých domů pod nimi. Hledal jsem čáry tužkou podle pravítka. Sice slabé, bez bližšího prozkoumání nepostřehnutelné, ale nechyběly.

„Co se vám nepozdává, pane Kozáku?“ zeptal se mě.

„Jen jsem hledal jeden takový typický rys pro Šetelíkovy obrazy. To je jeden z momentů, že se pozná pravost obrazu.“

„A našel jste?“

Podal jsem mu lupu. „Podívejte se na ty linie všech budov.“

Vzal lupu a začal přejíždět po obrysech. „Proboha, vždyť ono je to pod barvou nakreslené podle pravítka obyčejnou tužkou. Není to znehodnocené?“

„Kdepak, takhle to Šetelík dělal vždycky. V hospodě našel studenty architektury, když to byly studentky, byl ještě spokojenější, dal jim plátno na stojan a postavil ho před motiv, který chtěl malovat. Studenti od třetího semestru měli předmět, který je učil kreslení a zaměřování vzdáleností, přenos výšek a velikostí na rýsovací prkno. Koupil jim pár piv a studenti mu na plátno namalovali přesné obrysy motivu budoucího obrazu.“

„No to je chytré. A Šetelík to v podstatě pak jenom vybarvil jako omalovánky?“

Zasmál jsem se. „No téměř máte pravdu, ale nebylo to zase až tak jednoduché. A navíc někdy si tu situaci rýsoval sám, hlavně ze začátku jeho tvorby a pak v době, kdy neměl moc peněz, aby

kteře bylo ukradeno německým Židům a vytlučeno ze zubů milionů lidí, zabitych v koncentračních táborech. Za dobu trvání války jej bylo v řádu miliard švýcarských franků.

Do Švýcarska se pokusily emigrovat desítky tisíc Židů z okupovaných území, ale většina z nich byla vzápětí vyhoštěna. Na hranicích s Německem na ně již čekaly jednotky SS, aby je přepravily rovnou do koncentračních táborů.

Na počátku čtyřicátých let pracovala nadpoloviční většina švýcarských zbrojních a strojírenských továren pro říši. Zbraně a střelivo pak putovaly do Německa po železnici v rámci Úmluvy o civilní přepravě zboží. Vše bylo financováno z depozitního účtu Říšské banky ve Švýcarsku.

Desítky tisíc Židů si v očekávání příchodu války založily účty ve švýcarských bankách. Většina z nich nepřežila, a když se po válce jejich příbuzní pokoušeli získat tento majetek zpět, byl po nich požadován úmrtní list majitele účtu. To byl pro pozůstalé až cynický výsměch, provozovatelé plynových komor takové doklady nevystavovali. Naprostá většina majetku získaného zahubením milionů lidí tak zůstala ve vlastnictví švýcarských bankovních ústavů, v jejichž trezorech leželo a dodnes pravděpodobně leží i nezjistitelné množství ukradených šperků, klenotů a uměleckých děl.

Podle zákona o převzetí věci v dobré víře se každý švýcarský bankéř stal po pěti letech vlastníkem deponovaného majetku, i když se později prokázalo, že pocházel z trestné činnosti. Zákon o bankovním tajemství současně zajišťuje naprostou anonymitu všem majitelům účtů, včetně esesáků z koncentračních táborů, kteří si mohli založit účet bez osobní přítomnosti, jen prostřednictvím právního zástupce, zavázaného mlčenlivostí.

Nejsou to tedy labyrinty bunkrů, podzemí zámků ani zaminované štoly, kde se dodnes ukrývá největší poklad zaniklé třetí říše.

OBSAH

Úvod	5
Kapitola první Dopis	7
Kapitola druhá Böhmen und Mähren I	28
Kapitola třetí Jantarová komnata?	41
Kapitola čtvrtá Böhmen und Mähren II	49
Kapitola pátá Souřadnice	78
Kapitola šestá Vůdcův stan	120
Kapitola sedmá Údolí	126
Kapitola osmá Berlin	198
Kapitola devátá Štola	210
Epilog	265
Slovo závěrem Hledání, hledání...	276

TOMÁŠ KOZÁK

PROKLETÍ JANTAROVÉ KOMNATY

Sazba a obálka Matěj Barták
Redakce Michaela Tučková
Vydal Pavel Jeřábek – Nakladatelství PLOT,
Bělohorská 2, 169 00 Praha 6,
www.plotknihy.cz,
jako svou 336. publikaci
Tisk Těšínské papírny, s. r. o.

Vydání první, Praha 2018

ISBN 978-80-7428-329-1